

Sygn. akt: I C 39/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 października 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie, I Wydział Cywilny,

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Tomasz Cichocki
Protokolant:	sekretarz sądowy Krystian Kuciński

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 października 2022r. w O.

sprawy z powództwa L. K. i T. K.

przeciwko (...) Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę ewentualnie ustalenie i zapłatę

I. ustala, że nieważna jest umowa nr (...) o kredyt mieszkaniowy N. – H. zawarta w dniu 31 marca 2009r. pomiędzy powodami L. K. i T. K. a (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G., poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.;

II. zasądza od pozwanej (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powodów L. K. i T. K. kwotę:

- 97 202,82 (dziewięćdziesiąt siedem tysięcy dwieście dwa i 82/100) złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 06.08.2021r. do dnia zapłaty,

- kwotę 35 351,23 (trzydzieści pięć tysięcy trzysta pięćdziesiąt jeden i 23/100) CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 06.08.2021r. do dnia zapłaty;

III. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 11 800,00 (jedenaście tysięcy osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, w tym kwotę 10 800,00 (dziesięć tysięcy osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt: I C 39/21

UZASADNIENIE

Powodowie L. K. i T. K. pozwem z dnia 12 stycznia 2021 r. (data wpływu) wnieśli o:

1. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty 259.115,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty z tytułu nieważności umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H. (Kredyt Budowlano-Hipoteczny Przeznaczony na Finansowanie (...)) zawartej w dniu 31 marca 2009 r.;

ewentualnie, na wypadek nieuwzględnienia przez sąd żądania głównego:

2. ustalenie nieważności umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H. (Kredyt Budowlano-Hipoteczny Przeznaczony na Finansowanie (...)) zawartej w dniu 31 marca 2009 r.;

ewentualnie, na wypadek nieuwzględnienia przez sąd żądania głównego oraz żądania ewentualnego:

3. ustalenie, iż postanowienia umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H. (Kredyt Budowlano-Hipoteczny Przeznaczony na Finansowanie (...)) zawartej w dniu 31 marca 2009 r. są bezskuteczne wobec powodów w zakresie:

a) § 1 ust. 1 Części Szczególnej Umowy (dalej: CSU) „Kredyt denominowany udzielony w złotych w kwocie, stanowiącej równowartość (...) 61 CHF (słownie CHF: sto czterdzieści dziewięć tysięcy osiemdziesiąt pięć 61/100)”,

b) § 1 ust. 2 Części Ogólnej Umowy (dalej: COU) „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu w złotych zostanie określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów, obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych”;

c) § 13 ust. 1 (COU) „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków następuje w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość wypłacanej kwoty wyrażonej w walucie obcej”;

d) § 13 ust. 2 (COU) „Do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych”

e) § 15 ust. 7 pkt 2 umowy (COU) „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej:

(...) 2/ Spłata następuje:

a) w złotych, w równowartością kwot wyrażonych w walucie obcej lub

b) w walucie, w jakiej kredyt jest denominowany (niniejsze postanowienia wchodzi w życie od dnia 1 lipca 2009 roku),”

f) § 15 ust. 7 pkt 3 umowy (COU) „Do przeliczeń wysokości rat kapitałowo# odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych”.

4. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty w wysokości 75.538,71 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że w dniu 31 marca 2009 r. zawarli z (...) Bank (...) S.A., którego następcą prawnym jest pozwany bank, umowę o kredyt hipoteczny, udzielony w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość 149.085,61 CHF (po zawarciu aneksu kwota 165.588,14 CHF). Powodowie wskazali, że postanowienia: § 1 ust. 1 CSU, § 1 ust. 2 COU, § 13 ust. 1 i ust. 2 COU, § 15 ust. 7 pkt 2 i pkt 3 (...) stanowią klauzule abuzywne, a skutkiem ich zastosowania jest nieważność umowy od samego początku. W umowie nie został ustalony sposób w jaki pozwany będzie dokonywać obliczenia kursu waluty. Zastosowany w umowie mechanizm indeksacji oznacza, że do chwili uruchomienia kredytu kredytobiorca nie wie, jaką kwotę ma zwrócić bankowi, ponadto zachodzi brak możliwości określania wysokości raty odsetkowej. Pozwany nie zamieścił w umowie, ani w innych dokumentach informacji o faktycznym zakresie możliwego do przewidzenia ryzyka kursowego. Zastosowana klauzula skutkuje nierównomiernym rozkładem ryzyka związanego z zawarciem umowy. Eliminacja niedozwolonych postanowień umownych, powoduje, że dalsze trwanie umowy byłoby niemożliwe ze względu na brak możliwości wypełnienia powstałych luk przez przepisy dyspozytywne. (pозew – k. 4-27).

Pismem z dnia 25 października 2021 r. (data wpływu) powodowie dokonali modyfikacji powództwa w ten sposób, że wniesli o:

1. ustalenie, że umowa kredytu nr (...) z dnia 31 marca 2009 r. zawarta przez poprzednika prawnego pozwanego (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. z L. K. i T. K. jest nieważna;

2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów małżonków L. K. i T. K. kwoty 97.202,82 zł (dziewięćdziesiąt siedem tysięcy dwieście dwa 82/100 złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty oraz kwoty 35.351,23 CHF (trzydzieści pięć tysięcy trzysta pięćdziesiąt jeden 23/100 franków szwajcarskich) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty.

ewentualnie:

3. ustalenie, że w umowie kredytu nr (...) -09- (...) z dnia 31 marca 2009 r. zawartej przez poprzednika prawnego pozwanego (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. z L. K. i T. K. postanowienia zawarte w:

a. § i ust. 1 Części Szczególnej Umowy o treści: „Kredyt denominowany udzielony w złotych w kwocie stanowiącej równowartość 149.08 5,61 CHF”;

b. § 1 ust. 2 Części Ogólnej Umowy o treści: „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu wypłacana w złotych, zostanie określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów, obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych”;

c. § 13 ust. 1 Części Ogólnej Umowy o treści: „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków następuje w złotych w kwocie stanowiącej równowartość wypłacanej kwoty wyrażonej w walucie obcej. Do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych”;

d. § 15 ust. 7 Części Ogólnej Umowy o treści: „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej:

1/ Harmonogram spłaty kredytu wyrażony jest w walucie obcej;

2/ Spłata następuje:

a) w złotych w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej lub

b) w walucie, w jakiej kredyt jest denominowany (niniejsze postanowienie wchodzi w życie od dnia 1 lipca 2009 r.);

3/ Do przeliczeń wysokości rat kapitałowo - odsetkowych spłaconego kredytu, stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych”.

stanowią niedozwolone postanowienia umowne i są bezskuteczne wobec powodów;

2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów małżonków L. K. i T. K. kwoty 75.538,71 zł (siedemdziesiąt pięć tysięcy pięćset trzydzieści osiem 71/100 złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty.

Pozwany (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie solidarnie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty. Pozwany zaprzeczył wszelkim twierdzeniom strony powodowej, w szczególności, aby:

1. nie informował powodów o ryzyku walutowym i nie wyjaśniał jego istoty,

2. wskazywał, iż kredyt denominowany jest znacznie korzystniejszy niż kredyt w PLN,

3. zapewniał powodów o stabilności kursów w CHF,
4. powodowie zostali wprowadzeni w błąd co do warunków umowy,
5. nie wyjaśnił powodom mechanizmu działania umowy,
6. powodowie nie mogli wypłacić i spłacać kredytu w CHF już w dacie zawarcia umowy,
7. treść postanowień umowy nie była indywidualnie uzgodniona z powodami,
8. umowa zawiera postanowienia abuzywne,
9. pozwany dokonywał przeliczeń PLN na CHF według bliżej nieokreślonej tabeli kursów,
10. powodowie nie mieli wpływu na wysokość zadłużenia,
11. N. i pozwany samodzielnie i dowolnie ustalali kurs,
12. umowa była kredytem złotówkowym,
13. umowa była sprzeczna z normatywnym wzorcem umowy o kredyt bankowy,
14. ewentualne uznanie abuzywności klauzul indeksacyjnych powodowało nieważność (niewykonalność) umowy w całości lub jakiegokolwiek części,
15. powodom przysługiwało roszczenie w kwocie wskazanej w pozwie,
16. powodowie świadczyli z zastrzeżeniem zwrotu.

Dodatkowo strona pozwana podniosła brak interesu prawnego powoda w żądaniu ustalenia nieważności umowy ewentualnie ustalenia bezskuteczności postanowień umownych. Nie ma podstaw do przyjęcia koncepcji świadczenia nienależnego, ponieważ miały one podstawę prawną, a ponadto ewentualnie powodowie mieli świadomość świadczenia bez podstawy prawnej.

(odpowiedź na pozew k. 72-92)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany (...) Bank (...) S.A. jest następcą prawnym (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G..

(bezsporne)

W dniu 12 marca 2009 r. powodowie wystąpili do (...) Bank (...) S.A. z wnioskiem o udzielenie kredytu budowlano-hipotecznego na finansowanie kosztów budowy domu jednorodzinnego w wysokości 450.000,00 zł. Jako walutę kredytu wskazano CHF.

(dowód: wnioski o kredyt k. 95-103)

W dniu 31 marca 2009 r. została zawarta pomiędzy powodami a (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. umowa nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H..

Umowa składała się z 2 części: części A. Część Szczególna Umowy (CSU) i części B. Część Ogólna Umowy (COU).

W części szczególnej umowy wskazano, że jest to kredyt denominowany udzielony w złotych w kwocie stanowiącej równowartość 149.085,61 CHF (§1 ust. 1 CSU). Kredyt przeznaczony był na finansowanie kosztów budowy domu jednorodzinnego zlokalizowanego w miejscowości B., gmina S., działka nr (...) (§1 ust. 2 CSU).

Okres kredytowania został ustalony od 31.03.2009 r. do 15.03.2039 r. (§1 pkt 4), oprocentowanie kredytu wynosiło 4,00333 % i było zmienne (§1 ust. 8 CSU), marża banku w dniu udzielenia kredytu wynosiła 3,6 % (§1 ust. 9 CSU).

Prowizja za udzielenie kredytu została ustalona na 2236,28 CHF (§2 ust.1 CSU).

Na zabezpieczenie spłaty kredytu została ustanowiona hipoteka łączna kaucyjna do kwoty 675.000,00 zł (§3 ust. 1 CSU). Ponadto cesja na rzecz banku praw z umowy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych min. 615.000,00 zł (§3 ust. 2 CSU).

Zasady uruchomienia kredytu określa § 4 CSU oraz § 13 COU. I tak, § 4 ust. 1 stanowi, że uruchomienie pierwszej transzy kredytu nastąpi nie później niż w ciągu 90 dni od daty zawarcia umowy i po spełnieniu przez kredytobiorcę warunków uruchomienia. W § 13 ust. 1 COU postanowiono natomiast, że w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków następuje w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość wypłacanej kwoty wyrażonej w walucie obcej.

W § 13 ust. 2 COU wskazano, że do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. W § 13 ust. 3 COU postanowiono, że w przypadku kredytu denominowanego wypłacanego w złotych polskich, gdy przyznana kwota kredytu, na skutek różnic kursowych okaże się na dzień uruchomienia ostatniej transzy kwotą:

- 1) przewyższającą kwotę wymaganą do realizacji celu, bank uruchomi środki w wysokości stanowiącej równowartość w walucie kredytu kwoty niezbędnej do tego celu oraz dokona pomniejszenia salda zadłużenia poprzez spłatę kwoty niewykorzystanej,
- 2) niewystarczającą do realizacji celu, kredytobiorca jest zobowiązany do zbilansowania ze środków własnych lub ze środków przeznaczonych na dowolny cel.

Spłata kredytu miała nastąpić w 342 miesięcznych ratach kapitałowo – odsetkowych do dnia 15.03.2039 r., do 15 dnia każdego miesiąca począwszy od 15.04.2009 r. dla pierwszej spłaty odsetek i 15.10.2010 r. dla pierwszej spłaty kapitału (§5 CSU).

Kredytobiorca deklarował również otwarcie i utrzymanie przez okres kredytowania konta osobistego w (...) Bank (...) S.A. oraz przekazywanie na ten rachunek całości wpływów z tytułu wynagrodzenia (§6 ust. 5 CSU).

W części ogólnej umowy (COU) w §1 ust.1 postanowiono, że kredyt mieszkaniowy N.-H. jest udzielany w złotych.

W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu w złotych miała zostać określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, do której kredyt jest denominowany, wg kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów z dnia uruchomienia środków (§1 ust. 2 COU).

W § 1 ust. 3 COU umowa przewidywała, że ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca, z uwzględnieniem § 11 ust.2 – 4 oraz § 18 ust. 6.

W części ogólnej umowy wskazano także, że oprocentowanie kredytu ustalane jest według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę odpowiedniej stopy bazowej oraz marży Banku (§ 2 ust. 1 COU). Stopa bazowa odpowiada obowiązującej w ostatnim dniu roboczym przed dniem uruchomienia środków stawce LIBOR 3M w przypadku kredytów denominowanych w USD lub CHF (§ 2 ust. 2 COU). Ustalona w ten sposób stopa bazowa obowiązywała do przedostatniego dnia włącznie 3-miesięcznego okresu obrachunkowego rozumianego jako okres

kolejnych 3 miesięcy (§ 2 ust. 3 COU). W zakresie marży umowa przewidywała, że ulega ona obniżeniu o 1 p.p. po ustanowieniu docelowego zabezpieczenia spłaty kredytu tj. po przedłożeniu w Banku odpisu z księgi wieczystej z prawomocnym wpisem hipoteki na rzecz banku (§ 1 ust. 10 pkt 1 CSU, § 3 ust. 2 COU).

Zgodnie z § 14 umowy kwota przyznanych środków miała zostać wypłacona w zależności od stopnia zaawansowania robót i ich zgodności z kosztorysem prac budowlanych oraz harmonogramem realizacji inwestycji.

W § 13 ust. 1 COU postanowiono natomiast, że w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków następuje w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość wypłacanej kwoty wyrażonej w walucie obcej.

W § 13 ust. 2 COU wskazano, że do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. W § 13 ust. 3 COU postanowiono, że w przypadku kredytu denominowanego wypłacanego w złotych polskich, gdy przyznana kwota kredytu, na skutek różnic kursowych okaże się na dzień uruchomienia ostatniej transzy kwotą:

3) przewyższającą kwotę wymaganą do realizacji celu, bank uruchomi środki w wysokości stanowiącej równowartość w walucie kredytu kwoty niezbędnej do tego celu oraz dokona pomniejszenia salda zadłużenia poprzez spłatę kwoty niewykorzystanej,

4) niewystarczającą do realizacji celu, kredytobiorca jest zobowiązany do zbilansowania ze środków własnych lub ze środków przeznaczonych na dowolny cel.

Zasady spłaty kredytu denominowanego zawarte zostały w § 15 ust. 7 COU. Ustęp ten stanowi, że:

5) - w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej harmonogram spłat kredytu wyrażony jest w walucie, w której kredyt jest denominowany,

6) - spłata następuje w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej,

7) - do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych.

Umowa przewidywała możliwość ubiegania się przez kredytobiorcę o zmianę waluty kredytu (§19 ust.1 pkt 1 COU).

Zgodnie z § 26 COU wszystkie zmiany umowy mogły być dokonywane na piśmie, w formie aneksu pod rygorem nieważności umowy, z wyłączeniem zmiany oprocentowania kredytu, stawek opłat i prowizji, wysokości oprocentowania dla zadłużenia przeterminowanego.

Tabela kursów nie została zdefiniowana w CSU ani w COU.

(dowód: umowa nr (...) k. 30-36)

Kredyt został wypłacony w transzach w łącznej sumie 447.811,66 PLN:

- w dniu 22.04.2009 r. w kwocie 31.846,00 CHF po kursie 2.8261 (90.000,00 PLN);

- w dniu 25.06.2009 r. w kwocie 31.554,59 CHF po kursie 2.8522 (90.000,00 PLN);

- w dniu 02.09.2009 r. w kwocie 64.112,23 CHF po kursie 2.6516 (170.000,00 PLN);

- w dniu 16.03.2010 r. w kwocie 38.075,31 CHF po kursie 2.5689 (97.811,66 PLN).

(dowód: zestawienie operacji k. 109-120, historia operacji k. 121-124)

W dniu 3 marca 2010 r. strony zawarły aneks nr (...) do umowy nr (...), na mocy którego zwiększono kwotę kredytu do 165,588,14 CHF.

(aneks nr (...) z dnia 03.03.2010 r. – k. 37)

W okresie od 26 maja 2009 r. do 15 stycznia 2020 r. r. powodowie spłacili kwotę 34.118,90 zł tytułem kapitału i 15.233,90 zł tytułem odsetek oraz kwotę 20.493,70 CHF tytułem kapitału i 12.940,47 CHF tytułem odsetek. W okresie od 15 lutego 2020 r. do 16 sierpnia 2021 r. powodowie spłacili kwotę 45.362,23 zł tytułem kapitału i odsetek oraz w okresie od 17 czerwca 2021 r. do 15 października 2021 r. kwotę 1.917,06 CHF tytułem kapitału i odsetek.

(dowód: zaświadczenie k.38-41, historie rachunku k. 221-226)

Umowa kredytowa zawarta pomiędzy powodami, a poprzednikiem prawnym pozwanego nie była negocjowana. Powodom nie została wyjaśniona rola CHF w umowie. Powodowie nie zgłaszali pytań co do treści umowy i nie zgłaszali też wątpliwości co do treści umowy.

(dowód: zeznania powoda T. K. – k. 276v, powódki L. K. k. 277v)

Powodowie zostali pouczeni o skutkach ustalenia nieważności umowy kredytu, oświadczyli, że są świadomi tych konsekwencji i podtrzymali żądanie ustalenia nieważności umowy.

(protokół rozprawy – k. 277v)

Sąd zważył, co następuje:

Żądanie powodów o ustalenie, że umowa kredytu jest nieważna oraz żądanie zapłaty zasługują na uwzględnienie.

Stan faktyczny w sprawie Sąd ustalił na podstawie niekwestionowanych przez strony dokumentów – w szczególności umowy kredytowej, wniosku kredytowego oraz zaświadczenia wystawionego przez pozwanego Bank przedstawiającym historię spłat kredytu. Sąd dał wiarę również zeznaniom strony powodowej i świadków w takim zakresie w jakim znajdują potwierdzenie w zebranych materiale dowodowym. Podnieść należy, że zeznania świadka E. T. w istocie nie miały wpływu na ocenę zasadności roszczenia powoda. Świadek E. T., która zajmowała się podpisaniem umowy, przygotowaniem dokumentacji do kredytu oraz wysłaniem go do uruchomienia nie pamiętała powodów ani okoliczności zawarcia z nimi umowy. Tym samym jej zeznania pozostawały w istocie bez znaczenia dla ustalenia okoliczności zawarcia przez powodów umowy o kredyt. W szczególności nie mogły stanowić skutecznej podstawy do ustalenia, iż sporne postanowienia umowy kredytu zawartej przez powodów były negocjowane z powodami indywidualnie. Takiemu przyjęciu przeczą natomiast zeznania samych powodów, które nie zostały skutecznie zakwestionowane w tym zakresie oraz materiał dokumentarny sprawy.

Strona pozwana nie zakwestionowała konsumenckiego charakteru przystąpienia powodów do umowy kredytu, w związku z tym Sąd uznał tę okoliczność za bezsporną.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 w związku z art. 227 k.p.c. pominął wniosek pozwanego (zawarty w pkt VII odpowiedzi na pozew – k. 74) o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości i finansów, jako dotyczący okoliczności nieistotnych dla rozstrzygnięcia (k. 278). Podnoszone w tezach dla biegłego okoliczności, zmierzające do wykazania, iż kursy CHF stosowane do rozliczeń z powodami miały charakter rynkowy, nie mają bowiem istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia o żądaniu powodów ustalenia nieważności umowy z powodu abuzywności postanowień wprowadzających do umowy klauzule przeliczeniowe. W tym zakresie istotne jest bowiem ustalenie czy postanowienia dotyczące klauzul przeliczeniowych dawały pozwanemu możliwość przerzucenia na powodów ryzyka kursowego i mogły prowadzić do zakłócenia równowagi kontraktowej stron, a nie to czy rzeczywiście bank z takiej możliwości skorzystał. Z kolei do poczynienia ustaleń w tym zakresie opinia biegłego, odnosząca się do faktów wskazanych w powołanej tezie odpowiedzi na pozew, nie jest przydatna.

W ocenie Sądu, powodowie wbrew twierdzeniom pozwanego mieli interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy na podstawie art. 189 k.p.c. Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

Interes prawny powodów w wystąpieniu z żądaniem pozwu polega na tym, że w istocie domagali się definitywnego usunięcia niepewności prawnej, co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne). Powyższe, w ocenie Sądu, przesądza o skutecznym powołaniu się powodów na istnienie interesu prawnego w żądaniu pozwu w rozumieniu art. 189 k.p.c. Kwestia istnienia tego interesu w sporze dotyczącym zobowiązań wynikających z umowy kredytu, które tworzą wieloletni stosunek prawny między stronami w aktualnym orzecznictwie nie budzi przy tym wątpliwości, wskutek czego nie wymaga dalszego wyводу (vide m.in. postanowienie SN z 21.09.2022 r., I CSK 2656/22, LEX nr 3411831, postanowienie SN z 23.08.2022 r., I CSK 1669/22, LEX nr 3411341 i powołane tam orzecznictwo, czy też liczne w tej kwestii orzecznictwo Sądów Apelacyjnych).

W ocenie Sądu, zasadnicze postanowienia umowy spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej pr. bank.) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (CHF), cel, na jaki został udzielony (finansowanie kosztów budowy domu jednorodzinnego), zasady i termin jego spłaty (ratalnie), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy bazowej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

Oceny postanowień ww. umowy nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c., w jego brzmieniu w dacie zawierania umowy, zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie. Już w tej dacie art. 69 ust. 2 pkt 2 pr. bank. przewidywał możliwość zawierania umów kredytu ze wskazaniem waluty obcej, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.). Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

Nie budzi wątpliwości Sądu, że postanowienia umowy zawartej przez strony przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej, jak również wypłatę w PLN oraz spłatę w PLN po dokonaniu przeliczenia raty z CHF. Mając na uwadze powyższe, należy wskazać, że umowa stron mogła powodować rozliczenia w walutach obcych i przenoszenie własności wartości dewizowych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

Powód zwracał się do poprzednika prawnego pozwanego z wnioskiem o udzielenie kredytu w kwocie wysokości 450.000,00zł, ale określonego w walucie szwajcarskiej.

W umowie wyraźnie określono jednak, że wypłata kredytu nastąpi wyłącznie w złotych (§ 1 ust. 1 oraz § 13 ust. 1 COU). Z kolei spłata kredytu wyrażonego w CHF mogła następować wyłącznie w złotych (§ 15 ust 7 pkt 2 COU). Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski (CHF), jednak walutą jego wykonania – zgodnie z treścią umowy – miała być waluta polska (PLN).

Istota umowy kredytowej zawartej pomiędzy powodem, a poprzednikiem prawnym pozwanego sprowadzała się więc do zobowiązania Banku, że postawi do dyspozycji kredytobiorcy pewną kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość kwoty wyrażonej dokładnie w CHF, zaś powodowie zobowiązali się spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w CHF według wartości takiej raty na dzień spłaty.

Jak wynika z przeprowadzonej przez Sąd analizy umowa wiążąca strony zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i jako takie stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Istota umowy stron polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej. W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron stosunku zobowiązaniowego. W sytuacji podwyższenia kursu podwyższając wartość kredytu w PLN, którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem lub zasadami współzycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony, bowiem każda z nich na swój sposób ponosi ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia.

Pomimo ponoszenia przez każdą stron ryzyka zmiany kursu waluty CHF mechanizm obliczania wzajemnych zobowiązań w sposób określony w umowie stron wymaga oceny w aspekcie sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji, gdyż powodowie podnieśli zarzut, że postanowienia umowy w tym zakresie mają charakter niedozwolony.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecnictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 ; wyrok SA Warszawa z dnia 15 maja 2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG, i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (czyli dotyczących kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), należy przyjąć, że postanowienia umowy stron w tym zakresie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

Nie ulegało w sprawie wątpliwości, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Okoliczność ta nie była kwestionowana przez pozwanego na żadnym etapie postępowania.

Dokonując oceny postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron w ramach umowy, należy wskazać, że ich istota sprowadza się do wskazania, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty. Mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do „Tabeli kursów” definiowanej jako aktualna Tabela kursów walutowych (...) Bank (...) S.A. obowiązująca w Banku w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. Skutkiem powyższego jest uznanie, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty. Ponadto nie ulega wątpliwości, że zarówno wniosek kredytowy, jak i umowa stron stanowiły wzorce stosowane w Banku, co zastało potwierdzone także przez przesłuchanego w toku postępowania świadka. Układ wniosku i umowy wskazuje, że kredytobiorcy mogli określić potrzebną im kwotę w PLN, wybrać inną walutę kredytu, określić przeznaczenie kredytu, uzgodnić okres kredytowania, sposób zabezpieczenia. Nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że pozostałe postanowienia i oświadczenia były możliwe do wynegocjowania. Do tego byłoby bowiem konieczne wykazanie, że kredytobiorca miał realny wpływ na kształt każdego z tych postanowień, czyli przedstawiono mu możliwość jego zmiany, z której zrezygnował. Taka okoliczność nie wynika natomiast z zeznań świadka ani powodów co oznacza, że postanowienia w zakresie kursów wymiany stosowanych w Tabeli nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Mając na uwadze przeprowadzone postępowanie dowodowe, w tym zeznania przesłuchanego świadka i powodów, w ocenie Sądu, nie doszło do indywidualnego uzgodnienia postanowień umowy. Powodowie nie mieli możliwości formułowania pytań i negocjacji umowy kredytu, która została przygotowana przez centralę banku. W szczególności w toku postępowania pozwany nie wykazał, aby to strona powodowa świadomie zrezygnowała z możliwości negocjacji umowy, podczas gdy pośrednik prawny pozwanego umożliwił im podejmowanie takich czynności.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe nie wykazało także, aby powodowie zostali poinformowani, w jaki sposób kursy walut i tabela banku jest kształtowana i świadomi tego, wyrazili zgodę na ich stosowanie.

W konsekwencji, nie ma podstaw do przyjęcia, że zostały uzgodnione indywidualnie postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, a tym samym i wysokość świadczenia głównego banku. Postanowienia te dotyczą głównego przedmiotu umowy, natomiast powodowie podnosili, iż są one niedozwolone. Stąd należało rozważyć, czy są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów. Odwołują się one do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To natomiast nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczające jednoznaczne. Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, który należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN. Zważywszy, że sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły one być wyznaczane jednostronnie przez Bank. Nie zmienia tego okoliczność, że w pewnym zakresie mógł też doznawać

ograniczeń ze strony regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (tak SN w uzasadnieniu wyroku z 11.12.2019r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344, tak też SN w postanowieniu z 30.08.2022 r., I CSK 2984/22, LEX nr 3410340). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Powyższe oznacza, że po zawarciu umowy kredytobiorca miał ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie mu wypłacona, a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku dalszego wykonywania umowy określić miał Bank. Pozwany mógł zatem w sposób dowolny kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, jak również wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

Mając na uwadze powyższe, uzasadniony jest wniosek, że przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy skutkuje uznaniem, że była ona sprzeczna z dobrymi obyczajami i naruszała rażąco interesy kredytobiorców w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerwania na kredytobiorców całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu. Nota bene wynikało to wprost z postanowienia zawartego w §1 ust. 3 pkt 2 COU.

Wylimitowanie swobody Banku w ustalaniu kursu waluty było możliwe jedynie poprzez wypłatę kredytu w walucie kredytu, a następnie umożliwienie powodowi od początku, spłaty w tej walucie. Nawet możliwość spłaty w walucie kredytu nie przywracała wystarczająco nierównowagi między stronami wynikającej z tego, że na etapie wypłaty kredytu, którego wysokość określono w CHF, ale wypłata miała nastąpić wyłącznie w PLN, wysokość wypłacanego kredytu w PLN ostatecznie zależała zawsze od decyzji Banku w ramach tabeli.

W okolicznościach sprawy nie ma znaczenia, czy z możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c., ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Tym samym, dla oceny abuzywności zapisów umów, bez znaczenia pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustalał swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, jak kształtowały się te kursy w porównaniu do kursów stosowanych przez inne banki komercyjne czy też w porównaniu do kursów średnich NBP, czy istniała zależność pomiędzy zmianami kursu CHF/PLN stosowanymi przez bank a zmianami na rynku walutowym oraz jak kształtują się zwyczaje i praktyka rynkowa w zakresie rozliczeń transakcji kredytowych i czy istnieją standardy i zwyczaje rynkowe dotyczące określenia wartości zobowiązań wyrażonych w różnych walutach wg kursu rynkowego danej waluty. Nie ma także znaczenia w jaki sposób pozwany pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

W aktualnym orzecznictwie dominujący jest przy tym pogląd, iż postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W

ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, jak też wyrok SN z 27.07.2021 r., V CSKP 49/21, LEX nr 3207798).

Reasumując, wskazane wyżej postanowienia umowy, dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank), nie zostały uzgodnione indywidualnie i kształtowały zobowiązania kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów.

Konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest działająca ex lege sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą wiązania stron umową w pozostałym zakresie (zob. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07 oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, a także wyroki Sądu Najwyższego: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17).

Zatem uznanie, że postanowienia określające zasady przeliczania kwoty kredytu na złotówki oraz uiszczanych spłat na walutę obcą są niedozwolonymi postanowieniami umownymi, oznacza, że zgodnie z art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. 1 k.c., nie wiążą one powodów. W wyroku z 21 grudnia 2016 r. w połączonych sprawach C-154/15, C-307/15 i C-308/15 (Francisco Gutiérrez Naranjo i in. przeciwko Cajasur Banco SAU, pkt 61-62) TSUE wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku. Z kolei w wyroku z 26 marca 2019 r. w sprawach C-70/17 i C-179/17 (Abanca Corporación Bancaria SA przeciwko Albertowi Garcíi Salamance Santosowi oraz Bankia SA przeciwko Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i Verónice Yulianie Rodríguez Ramírez, pkt 54) TSUE wykluczył, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Oznacza to, że nieuprawnione jest zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na odwołaniu się do kursu walut stosowanego przez Narodowy Bank Polski, (...). Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stoi w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych (tak SN w wyroku z 27.07.2021r., V CSKP 49/21, LEX nr 3207798).

Stosownie do art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Zgodnie z dominującym poglądem przepis ten wyłącza stosowanie art. 58 § 3 k.c., który przewiduje, że w razie nieważności części czynności prawnej pozostała jej część pozostaje w mocy, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Nie ulega jednak wątpliwości, że jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy. Ten ostatni wniosek wynika wyraźnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, który przewiduje, że „...nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków” (tak SN we wskazanym wyżej wyroku z 27.07.2021r., V CSKP 49/21, LEX nr 3207798).

Ponadto, zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18:

- a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,
- b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE),
- c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE),
- d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE),
- e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku TSUE).

Wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-453/10, Jana Pereničova i Vladislav Perenič przeciwko SOS financ spol. sr.o., ZOTSiS 2012/3/I-144, pkt 33). Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej, np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie.

Nie ma przy tym możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Stanowiłoby to bowiem niedopuszczalną konwersję umowy i byłoby zbyt daleko idącą jej modyfikacją. Wprowadzałoby do niej zupełnie nowy element. Art. 385¹ k.c., ani żaden inny przepis prawa nie daje podstaw do zastąpienia abuzywnej klauzuli waloryzacyjnej inną, a w szczególności taką, która określałaby inny sposób ustalenia kursu waluty waloryzacji. Podstawy takiej nie stanowi art. 358 § 2 k.c., ponieważ nie może być stosowany w drodze analogii.

Należy także mieć na uwadze, że konsekwencją zastosowania powyżej zaprezentowanego stanowiska Trybunału (wyrok z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18) jest przyjęcie, że jeśli konsument stoi na stanowisku, że skutkiem wyeliminowania z umowy postanowień niedozwolonych jest nieważność umowy (bądź też jedynie godzi się na taki skutek), to ani druga strona sporu, ani sąd z urzędu nie mogą doprowadzić do zastąpienia nieuczciwych postanowień przepisem dyspozytywnym (o ile taka możliwość w ogóle istnieje). Możliwość zastępowania niedozwolonych postanowień umownych innymi regulacjami stanowi wyjątek, który może być stosowany wyłącznie na korzyść konsumenta, nie zaś w celu ochrony interesów przedsiębiorcy i nie może być stosowany wbrew woli konsumenta. Powodowie, reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, zostali pouczeni o skutkach stwierdzenia nieważności całej umowy i wyraźnie wskazali na wolę takiego rozstrzygnięcia, m.in. na skutek zawarcia

w niej niedozwolonych postanowień umownych dotyczących zasad ustalania kursów walut. Stąd, również z tej przyczyny, brak podstaw do poszukiwania potencjalnych możliwości zastąpienia odesłania do tabeli kursów innymi regulacjami, które pozwoliłyby na ustalenie kursów służących wykonaniu umowy.

Wylimitowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w CHF oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a kredytobiorca w terminach płatności kolejnych rat powinien spłacać raty w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Pozbawiona w ten sposób klauzul abuzywnych umowa wymagałaby od Sądu ustalenia przez Sąd zarówno wysokości udzielonego kredytu, jak też „kwoty do wypłaty” po przeliczeniu salda kredytu wyrażonego w walucie obcej na złote polskie. Jednocześnie, Sąd musiałby ingerować w umowę w sposób umożliwiający wprowadzenie poprawnego mechanizmu waloryzacji, wysokości rat, w jakich kredyt powinien być spłacany oraz wynagrodzenia banku za jego udzielenie. Eliminacja abuzywnych postanowień nie ograniczyłaby się do „kosmetycznego” zabiegu lecz ingerowała w umowę jako taką, zmieniając całkowicie jej kształt oraz samą istotę kredytu denominowanego. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia – np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu wskazanych w art. 69 pr. bank. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.).

Z podanych przyczyn, na podstawie art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 § 1 k.c. i art. 69 Prawa bankowego, Sąd uwzględnił powództwo o ustalenie, że umowa nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H. zawarta pomiędzy powodami, a (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. jest nieważna (pkt I wyroku).

Wobec kategorię ustalenia, że umowa kredytowa jest nieważna jako sprzeczna z ustawą – Prawo bankowe dalsze wywody w kierunku ustalenia wpływu bezskuteczności poszczególnych postanowień umownych na związanie stron umową jako całością są już bezprzedmiotowe, podobnie jak zarzuty strony powodowej zmierzające do ustalenia nieważności umowy na innych jeszcze podstawach niż sprzeczność z art. 69 Prawa bankowego, choć końcowo można stwierdzić, że sprzeczność abuzywnych postanowień umowy z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów konsumenta – w obliczu braku możliwości utrzymania umowy po wylimitowaniu mechanizmu denominacji – muszą być ocenione równoznacznie ze sprzecznością z zasadami współżycia społecznego – przede wszystkim zasadą lojalności kupieckiej.

Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia. W konsekwencji, strony, które zawarły nieważną umowę, powinny sobie zwrócić wzajemnie otrzymane świadczenia. Skoro bowiem podstawa tych świadczeń została uznana za nieważną i sprzeczną z prawem, świadczenia te są świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c. Zgodnie z nim w przypadku świadczeń nienależnych zastosowanie znajdują przepisy art. 405 i nast. k.c., które przewidują obowiązek zwrotu korzyści uzyskanych kosztem innej osoby. Wyjaśnić także należy, że stwierdzenie, iż świadczenie spełnione przez kredytobiorcę na podstawie postanowienia abuzywnego jest świadczeniem nienależnym, oznacza, że podlega ono zwrotowi. Spełnienie świadczenia wypełnia przesłankę zubożenia po stronie powoda, a uzyskanie tego świadczenia przez pozwanego – przesłankę jego wzbogacenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego

w Gdańsku V Wydział Cywilny z dnia 18 grudnia 2020 r., V ACa 447/20, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, publ.). Stosownie do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., mającej moc zasady prawnej, jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytobiorcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy. Kredytobiorca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna. Zatem Sąd kieruje się utartą już w ostatnim orzecznictwie tzw. „teorią dwóch kondykcji”, zakładającą zasądzenie na

rzecz kredytobiorcy pełnej sumy kwot spłaconych bankowi z pozostawieniem do osobnego procesu lub do zarzutu potrącenia kwot wypłaconych przez Bank.

Wypłata kredytu nastąpiła w sumie 447.811,66 PLN – zgodnie z wnioskami kredytowymi. Nie zmienia to faktu, że zgodnie z umową wypłacie miała podlegać kwota w PLN stanowiąca równowartość sumy kredytu w CHF.

Powodowie zażądali zwrotu kwoty 97.202,82 zł oraz kwoty 35.351,23 CHF tytułem zwrotu świadczeń dokonanych przez stronę powodową na rzecz pozwanego i jego poprzednika prawnego w okresie od 26.05.2009 r. do 16.08.2021 r.

Pozwany zakwestionował powództwo również co do wysokości, jednak nie przedstawił żadnych zarzutów przeciwko wysokości żądań pieniężnych powodów, jak też nie zanegował żadnych twierdzeń powodów leżących u podstaw tych żądań.

Nie zachodzą przy tym przesłanki negatywne wymienione w art. 411 k.c., ponieważ powodowie nie wiedzieli, że nie są zobowiązani (gdy świadczyli, początkowo nie zdawali sobie sprawy z prawnej możliwości wzruszenia umowy, a później – wobec niejednorodności orzecznictwa - nie mogli nabrać ani obiektywnego, ani subiektywnego przekonania o uprawnieniu do wstrzymania się ze spłatami), spełnienie świadczeń wobec banku nie czyni zadość zasadom współzycia społecznego, świadczenia nie zostały spełnione w zadośćuczynieniu przedawnionemu roszczeniu i nie były spełniane zanim wierzytelność stała się wymagalna. Dodać należy, że powodowie spełniali świadczenie w obliczu groźby wypowiedzenia umowy kredytowej z wszystkimi surowymi tego konsekwencjami. Trudno też zakładać, by bank otrzymane świadczenia zużył lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony.

Z tych przyczyn ustalone wyżej dwie sumy stanowią świadczenie nienależne w rozumieniu art. 410 k.c. (gdyż świadczone na podstawie niedozwolonych postanowień umowy) i podlegają zwrotowi na mocy art. 405 k.c. z odsetkami ustawowymi za opóźnienie (art. 481 § 1 i 2 k.c.).

W rozpoznawanej sprawie roszczenie o zapłatę opiera się na żądaniu powodów zwrotu nienależnego świadczenia, stąd mając na uwadze powołane art. 455 i art. 481 § 1 k.c., uzasadnione jest żądanie zapłaty odsetek od dnia doręczenia odpisu pozwu.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. poprzez obciążanie pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powodów w całości, stosownie do wyniku procesu. Z tego względu Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 11.800,00 zł (pkt III wyroku). Koszty procesu po stronie powodów, które zostały przez nich wykazane, obejmowały bowiem uiszczoną opłatę od pozwu (1.000,00 zł) oraz wynagrodzenie pełnomocnika w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2018.265), tj. 10.800,00 zł.